

19-08-24

Rijkswaterstaat vs. Zuidplas: 'Zoveelste voorbeeld van bestuurlijke patstelling'

Nouska du Saar

Rijkswaterstaat, en indirect de minister, keren zich tegen het plan voor een enorme woningbouwlocatie. Openlijke aanvaringen tussen medeoverheden over het ruimtegebruik nemen toe, zien experts. Ook Rijkswaterstaat sluit niet uit dat het vaker in de pen klimt. 'Dit is geen goede ontwikkeling.'

De Zuidplaspolder is een van de locaties waar veel woningen gebouwd gaan worden. Foto: Shutterstock

Het komt niet vaak voor dat Rijkswaterstaat zich tegen een bestuurder keert, en al helemaal dat zo iets via een rechtbank verloopt. Toch gebeurt het nu bij de plannen voor de Zuidplaspolder. Dat staat als een van de grootste toekomstige woningbouwlocaties in de boeken.

Twee kampen

De gemeente Zuidplas en provincie Zuid-Holland staan al 20 jaar achter dit ‘Vijfde Dorp’ tussen Gouda en Rotterdam, waar ze 8.000 woningen willen laten bouwen. Maar het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard, en nu ook Rijkswaterstaat zijn tegen. Via

een beroep bij de Raad van State hebben ze de laatste mogelijkheid aangegrepen om het bestemmingsplan tegen te houden.

De uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) wil de plannen niet compleet van tafel, maar vooral de financiële verantwoording aanvechten.

Zo zou gemeente Zuidplas onvoldoende maatregelen nemen om het groeiende verkeer vanaf en richting het Vijfde Dorp op te vangen op de rijkswegen A12 en A20. In tegenstelling tot wat de gemeente verwacht, neemt Rijkswaterstaat niet de verbreding van viaducten op provinciale wegen rondom de wijk op zich. Rijkswaterstaat heeft weliswaar de verbreding van de A20 tussen Nieuwerkerk a/d IJssel en Gouda naar tweemaal drie rijstroken ingepland, maar die kosten zijn nog niet gedekt.

Minister dwingt af

De gang via de rechter ziet Rijkswaterstaat als een uitzonderlijk redmiddel, zegt een woordvoerder tegen Cobouw. “Dat besluit wordt niet op ambtelijk niveau, maar enkel door de minister genomen.” Overleg met de gemeente Zuidplas was er al, maar verloopt niet in de richting die Rijkswaterstaat wenst. “Indienen van bezwaar leidt er in sommige gevallen toe dat alsnog in gesprek wordt getreden en de plannen van initiatiefnemer worden aangepast”, verklaart hij.

Hij somt twee eerdere gevallen op waarin juristen van Rijkswaterstaat ook tegen medeoverheden procedeerden: een ontwikkelplan van de gemeente Bergen op Zoom voor onder andere een hotel en fastfoodbedrijven, en een reclamezuil in de gemeente Etten-Leur. Rijkswaterstaat was hier bezorgd om de verkeersafwikkeling en de verkeersveiligheid.

Met succes: beide gemeenten pasten na het bezwaar van de uitvoeringsorganisatie hun plannen aan. Het hoefde niet eens tot een uitspraak te komen. Daar hoopt Rijkswaterstaat nu ook op. “Als dit tussentijds leidt tot aanpassing van de plannen, zal Rijkswaterstaat dit beroep nog voor behandeling intrekken”, aldus de woordvoerder. Het beroep bij de Raad van State dient eind dit jaar.

Geldtekort

De Zuidplaspolder heeft geen gemakkelijk kostenplaatje. Er is eerder al geld toegelegd om het gebied te ontsluiten met wegen en OV-lijnen. Zoals een subsidie uit de Woningbouwimpuls in 2021 van 14 miljoen euro, bedoeld voor infrastructurele ontsluitingen. Toch is daarmee het financiële gat niet gedicht. Lokale politici in Zuidplas vroegen in april nog juist om [meer geld van het Rijk](#).

“De lokale plannenmakers hebben zich blijkbaar rijk gerekend en verwachten dat een ander, Rijkswaterstaat dus, betaalt”, zegt Cees-Jan Pen, lector Ondernemende Regio bij hogeschool Fontys. Maar op Rijkswaterstaat hoeft Zuidplas niet te rekenen, als het aan de organisatie – en indirect, minister Barry Madlener van IenW - zelf ligt.

De organisatie wilde de stap naar de rechter in de luwte houden, om een 'trial by media' en publieke discussie voordat de zaak zich echt aandient te voorkomen, aldus een woordvoerder. Maar het [FD](#) kreeg er eerder deze maand lucht van.

Niet meer op één lijn

Hoe heeft het tot deze bestuurlijke impasse kunnen komen? In 2022 prees oud-minister De Jonge (Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, VRO) nog de bestuurlijke samenwerking tussen provincie, waterschap en gemeente in het project Vijfde Dorp. “Mooi dat jullie zo op één lijn zitten. Ik zie dat dat op andere plekken vaak anders is”, zei hij tijdens een bezoek tegenover de [lokale pers](#).

Twee jaar later stapt het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard toch naar de Raad van State. Het waterschap vindt dat het bestemmingsplan, ondanks al hun adviezen, onvoldoende rekening houdt met de waterhuishouding en -veiligheid voor de laaggelegen Zuidplaspolder.

Ook departementen van de ministeries VRO en IenW lijken langs elkaar heen te hebben gewerkt, zegt Pen. Waar het ene ministerie het woningbouwplan prijst, zet het andere ministerie vraagtekens bij de kostenverdeling voor de infrastructuur.

Scherpere aanvaringen

“Ik zie de laatste tijd een lichte trend in het verscherpen van de onenigheid tussen bestuurslagen over de ruimtelijke ordening”, zegt Friso de Zeeuw, emeritus hoogleraar gebiedsontwikkeling en adviseur. De provincie Zuid-Holland [ageerde dit jaar](#) tegen minister De Jonge door grote woningbouwlocaties tegen te houden. Ook andere waterschappen roeren zich over grootschalige ontwikkelingen, zoals die in de [Gnephoekpolder](#) en in buitendijkse gebieden in de [regio Rotterdam en Rijnland](#).

Discussies tussen medeoverheden zijn niet te voorkomen, zegt De Zeeuw. “Iedereen heeft verschillende verantwoordelijkheden en achterbannen. Als meningsverschillen niet op te lossen zijn in overleg, ontstaat een open politiek conflict. Een aanwijzing van de minister kan dat nog wel oplossen. Naar de rechter stappen is echt een principiële en grote stap.”

Het lot van een project ligt dan in handen van een rechter, die een juridische in plaats van bestuurlijke afweging zal maken. “Het is niet goed dat dit soort zaken dienen bij een rechter – je moet dat toch zien te vermijden. Het vergroot de onzekerheid, kost veel tijd en schrikt investeerders van projecten af.” De waarde van de grond daalt ook, blijkt uit het feit dat grondeigenaar Heijmans zijn posities in Zuidplas heeft [afgewaardeerd](#).

Joekels van plannen

Voor het nieuwe kabinet Schoof ligt er een taak dit soort gevallen in de toekomst te voorkomen, vindt De Zeeuw. “De woningbouw versnellen is een topprioriteit. Er komen nog een paar joekels van grote plannen aan met grote gevolgen voor het wegennet, zoals Rijnenburg. Het conflict in de Zuidplaspolder is eerder een voorbode dan een los incident.”

Rijkswaterstaat vermijdt ook liever procedures om zijn belangen veilig te stellen, maar kan niet uitsluiten dat het in de toekomst niet meer zal gebeuren, zegt de woordvoerder.